

zračne višine in za njim zapaziš celó Tirolske planine. Se zasučesh proti izhodu, gledaš tako rekoč orati Štajarca. Proti jugu hrib za hribom se dviguje, gora gleda čez goró, in dolina za dolino, za planjavo pa vidiš plan.

Ko so se naše oči na tem velikanskem prizoru nekoliko napasle, vzame gosp. France šopek v roko ter naslika na kamnito ploščo slovenski grb, pod katerega potem zaporedoma zapišemo svoja imena in dan nazočnosti naše; Matevž pa znaša med tem ostanke razrušene lesene piramide, postavljene nekadaj od zemljemercev, in zaneti ogenj. Jaz pobrskam še malo med kamenjem iskaje živalic in res najdem žužka „Byrrhus scabripennis“ z imenom, ki ga za spomin na to planino ročno smuknem v steklenico.

Ker na slemenu ni bilo kaj prida dobiti, se ločim od tovarišev, ki so okoli ognja se vlegli, prosivši jih, naj kmalu pridejo za menoj, ki sem odhajal v nižino nabirat. Nisem pa dolgo nabiral, kar se prikažejo meglice, katere se naglo gostijo in v kratkem času zagrnejo skoraj vso planino, žugajoče z dežjem. Videti to, kličem tovariše, naj urno gredó za menoj, ker nam nevarnost preti; ko pa od njih nobenega odglasa ne dobim, se spustim samši proti koči, kar najhitreje so noge me nositi mogle. A nisem dospel še do nje, ko se med strašnim bliskom in gromom vlije tako obilna ploha, da sem bil v kratkem do polti premočen. Stopivši v kočó zanetim ogenj in sušivši svojo obleko pričakujem tovarišev. Ura je kazala na času že štiri; a unih le ni še bilo. Jame me skrbeti, da ne bi se jim bila kaka nesreča pripetila, zato stopim pred kočó in na vse grlo vpijem in kličem. Zdaj se mi oglasé visoko gori na Grintovcu, kjer so se med viharo ploho pod neko skalo stisnili pričakovaje konec nevihte. Debelo uro sem še čakal, predno so priskakali — se vé da tudi vsi premočeni — z višine do kočé.

Po kratkem oddihljeji se vzdignemo ter jo brišemo navzdol proti Suhadolniku, kjer so nas žejne s kislim mlekom pogostili. O večernem mraku se poslovimo od teh dobrih gostoljubnih ljudi in jo mahamo v Leskovec do znane krčme. Tukaj postrežemo svojim praznim želodcem s kruhom in Kranjskimi klobasami. Po tej skromni večerijci se odpravimo ter v deževni noči krevsamo vsi premočeni po blatnasti cesti skozi Kokriško dolino proti Predvoru, kamur smo okoli polnoči vsi vtrudeni privlekli se in k počitku vlegli.

Ker sem Grintovca, tega velikana Kamniških planin, že štirikrat, dolino Kokriško pa že sam ne vem koliko potov obiskal, se mi dozdeva vredno, še o prirodnoslovnih stvaréh nekaj besedi spregovoriti.

Gledé rastlinstva je Kokriška dolina z bližnjimi hribi in planinami res botaniški vrt. Ne rečem preveč, ako trdim, da na pečinah teh planin, po rebrih in melinah teh gorá in po travnikih te doline je toliko raznovrstnih rastlin, da jih rastlinoljub čez polovico od teh, ki v naši mili domovini rastejo, samo tū prav lahko nabere.

Na Grintovcu najdeš memo drugih cvetlic, ki tudi drugod rastejo: *Aronicum scorpioides*, *Anemone alpina*, *Arenaria multicaulis*, *Androsace Chamaejasme*, *Centaurea phrygia*, *Campanula pusilla* & *pulla*, *Cochlearia saxatilis*, *Cineraria alpestris*, *Eritrichum nanum*, *Gentiana nana*, *pumila*, *imbricata*, *Hladnikii*, *purpurea*, katera se edino le na tej planini nahaja; potem *Mulgedium alpinum*, *Oxytropis montana*, *Phaca alpina*, *Petrocalis pyrenaica*, kaj brhka cvetlica, *Potentilla nitida*, *minima*, *Rosa pyrenaica*, *Saxifraga Burseriana*, *squarosa*, *caesia*, *Sedum dasphyllum*, *Senecio abrotanifolius*, *Sen. Doronicum*, *Soldanella pusilla*, *Thalictrum foetidum* in še druge. Se oziraš v dolino gredoč po cesti, po cvet-

licah vidiš, kako si tu planinska in poljska Flora roke podajate. Pod klancem Ljubeljce najdeš kakih 10 korakov od ceste: *Rhododendron hirsutum*; skalnate pečine ob cesti vidiš spomladi vse rumene od *Primula auricula*, brežine senošet pa vse pisane od raznih planinskih cvetlic. Debelo knjigo bi napisal, ako bi našteval vseh rastlin z vidnimi cveti, rastočih na tem botaniškem vrtu.

Nič manj bogat je ta kraj na tajnocvetkah, katerih pa nočem naštevati, da ne kradem prostora „Novicam“ in njenih bralcev preveč ne dolgočasim s samimi imeni. Le dveh reči naj še omenim. Prva je, da sem zasledel na Grintovcu mah, ki je po sporočilu gosp. Juratzke, veččega bryologa, čisto nov; a predno ga popisati in imenovati more, ga moram, ako je to mogoče, s plodom dobiti. Zato bo treba še se plaziti na Grintovec. Druga je pa ta, da sem leta 1870. v Kokriški dolini steknil mah „*Myurella Careyana*“ imenovan, ki je bil prej maharjem ali bryologom le iz severne Amerike znan. Dobil sem ga pozneje še v Bistriškem grabnu nad Predorom, kjer obilnejše raste. Tedaj, kakor smemo našo Kranjsko deželo v oziru prirodnoslovnih stvari „svetli biser“ imenovati, enako smemo ponosni biti, da je ona dozdej edina domovina v Evropi tega nježnega mahú.

Š. Robič.

Književne stvari.

Poziv slovenskim pisateljem.

Zanašaje se na podporo cenjenih naših pisateljev sem vkljub mnogostranskim drugim opravičjem prevzel vredništvo Matičnega „Letopisa“. Zato se v tem pozivu obračam do prijateljev nadepolnega tega narodnega zavoda z vljudno prošnjo, naj me blagovoljno podpró v tem podvzetji, ki ga nikakor ne smatram za veliko težnjo, ako mi doide zaželena pomoč.

„Vsaj bi rad pisal, da bi le vedel kaj?“ — utegne mi ta ali uni naših rodoljubov na to odgovoriti.

Pravila „Matiče slovenske“ v §. 1 razodevajo namen njen, ki je: „slovenskemu narodu pripomoči do prave omike s tem, da primerne mu knjige na svetlo daje.“ — S temi besedami je zaznamovano, kaj pristaja spisom, Matici namenjenim.

Matica po teh besedah nima biti visokoznanstvena akademija, a tudi ne abecednica za priprosto ljudstvo. V nekaki sredi med tema dvema mejama naj se gibljejo spisi, in primerni bodo potem slovenskemu narodu. V tej meji niso izključene znanstvene razprave, pa tudi ne zabavni članki, da so le, kakor so Štajarski rodoljubi že leta 1863. v svojem „načrtu“ namen Matičin opisali, kakor koli koristni.

Cilj in konec vseh Matičinih knjig pa naj je po §. 1. prava omika naroda našega, to je, ona omika, ki je leta 1863. veljala za omiko in še zdaj veljá pri veliki večini ljudstev, a ne tista omika, ki dandanes z brezverstvom, lažiliberalizmom in „volswirtschaftlichen aufschwung-om“ svoje orgije obhaja — na strah treznemu svetu. — Ker mi je bila čast, da sem na podlagi načrta Štajarskih rodoljubov z ranjcim dr. Tomanom in dr. Costo izdelaval pravila Matici, ki so potrjena bila 4. svečana 1864., tedaj mi je tudi po polnem znan duh besedi, ki jih izrazuje §. 1. —

To se mi je potrebno zdelo omeniti zato, da zaznamovam stališče „letopisa“ in da jasno postane vsem, ki nameravajo za-nj v znanstvenem ali zabavnem razdelku spisati kak članek.

Da posamezni članki v „letopisu“ ne smejo preobširni biti, to razvidijo gospodje pisatelji sami iz

tega, da ima va-nj raznoterih spisov priti po principu „variatio delectat“.

Da odbor Matičin nágrade daje sprejetim članom — izvirnim in prevodom — ni mi treba še posebej omenjati, na to pa moram gospode pisatelje opozoriti, da se odboru mora dodelani rokopis izročiti, da ga more presoditi v celem obsegu. Če pa odbor ne more kar vseh rokopisov v svoje predalčke vtakniti, naj za tega del ne bode nihče hud, vsaj vsak pisatelj vé, da je že sam marsikak spis na stran dejal, ki ga je namenil za javnost.

Konečno še enkrat ponavljam vljudno prošnjo, ki sem jo temu pozivu na čelo postavil.

Dr. J. Bleiweis,
Matici slovenski prvosednik.

Politične stvari.

Hermanov govor

v seji državnega zbora 23. februarja

o vladni predlogi zarad dovoljenja neobrestnega državnega posojila v podporo nekaterih občin v dolnji Avstriji.

Ko je 23. februarja t. l. v državnem zboru prišla na vrsto vladna predloga, ki ima namen, na pomoč priti uboštvu po dolenjem Avstrijskem, posebno krog Dunaja, kjer je okoli 20.000 delavcev brez vsega zasluzka, je poslanec gosp. Herman, kateremu je občni blagor Avstrijskih prebivalcev, zlasti pa še njegovih Štajarskih volilcev, živo pri srci, oglasil se za besedo, rekoč, da se ta stvar ne more na vrat na nos rešiti zato, ker vse dežele uboštvu tare. Predsednik mu skonca seže dvakrat v besedo, ko pa vendar obljubi govorniku svobodnost govorjenja, nadaljuje Herman svoj govor tako-le:

„Če se država ukvarja z uboštvom, katerega je, če tudi ne nalašč, sama kriva, je to vsakako bolj praktično in morda tudi bolj нравno, kakor če bi skušala nezvestim menihom k ženitvi pomagati, mešane zakone med kristijani in drugoverci sklepati in rahljati zakonske vezi.

Država, ki sama more za svoje dolgove velike obresti plačevati, hoče nekaterim potrebo trpečim občinam na dolenjem Avstrijskem dovoliti posojila brez obresti. Jaz bi se temu ne upiral, če bi le davkoplačevalci, ki morajo prevzeti to obrestno breme, sami ne trpeli istega pomanjkanja in če bi uboštvu ne bilo prijelo se tudi drugih dežel.

Vsaj je znano, kako je razdajalo dežele oderuštvu — po državi prenaglo in brezpogojno dovoljeno, in je li odrtija kaj družega kot nasledek, kot prikazen moralčnega in materijelnega uboštvu narodov? Na tem splošnem uboštvu trpi tudi domovina moja, in jaz zahtevam zá-njo iste pomoči, toda ne denarne, ki bi bila malo več ko kaplja na razbeljeno železo, ampak take, po kateri jej bo mogoče, da si sama pomaga. Ta revščina tare posebno kmetiški stan, zlasti po slovenskih krajih.

Tu se oderuhom na korist pridelki za več let naprej zastavljajo, gozdi pokončujejo in kmetije razdrobljujejo. Da se zahtevajo popolnoma neverjetne obresti, to je potrdil nedavno dopis v nekem časniku iz spodnjega Štajarskega, ki pravi, da so morali nesrečneži plačati zato po 120, 150 od sto, da jih oderuški upnik ni koj na kant dal. Pripoveduje se celó, da je kmet še zeló vesel, če posojevalec ne zahteva več ko po 120 ali 150 od sto, in da se za daljno čakanje jemlje po 300, 500 in še več od sto.

Gospoda moja! Kmet se je res odkupil desetine in

tlake, a dobil je na nekaterih posojevalcih še huje desetinarje.

Srenja, okraj, dežela in država pritiskajo kmeta s čedalje večimi davki, nikogar pa ni, ki bi se za-nj potegnil. Brezverska ljudska šola je morda edina dobrot, ki mu jo ustavoverna država privošči.

Znano je sicer, da kmet kesno in slabo plačuje obresti, zato ne dobi od nikogar denarja. Hranilnice po deželi za-nj niso dobrot, založnice pa, kjer so, jemlje navadno tudi previsoke obresti. Zadolžen je popolnoma, skoro le na tanki nitki še visi. Drug za drugim pride ob hišo in posestvo; brezkončne vrste posilnih prodaj v uradnem listu in na sodnijskih tablah pričajo to. Ljudstvo živi omamljeno tje v en dan, čuti le težo bremen; pijančevanja in pravdanja se pa loti prelahko tak, ki vkljub vsi pridnosti, varčnosti in marljivemu gospodarstvu si ne more pomagati. V majhnem kraju mojega volilnega okraja, v katerem je bil do leta 1850. le en odvetnik (advokat), jih je zdaj že sedem; vsi imajo dosti dela; poleg njih so še trije notarji. Čim ubožnejše postaja ljudstvo, tem več ima opraviti odvetnik, in čim več dela ima odvetnik, tem bolj ubožuje ljudstvo. Sicer pa ne nameravam, s tem natolcevat odvetnike, kajti oni niso krivi teh nadlog. Notarijati kmetiško ljudstvo silno težé. Da bi si v tem obziru dežele smele same dajati postave, bi jih vsaj gotovo po kmetih ne bile tako neprevidno izpodmaknile postavi. Uradnih opravil notarjevih bi prav lahko en del sodnije, družega odvetniki opravljali. Ravno nasprotno pa skuša gospod minister pravosodja sodnijam kolikor mogoče polajšati breme — na stroške ljudstva, se vé da.

Al tudi te stiske ljudstva, katere še нравna spridenost, javna nevarnost in neprestano podpihovani narodni in verski prepričanja povišuje, ne prihajajo same od sebe, ampak so nasledek, so sad centralistične vladne sisteme, ki je v primeri s tem, kar stori, veliko predraga in nas toraj vse odira. Narodi in države cvetó ali pa razpadajo, kakor jih vladajo, dobro ali slabo. To naj bi oni pač premislili, ki imajo osodo narodov v rokah; vedno in živo bi se morali zavedati svoje vzvišene naloge in svoje velike odgovornosti.

Deželah so vzeli pravice, prenesli jih na Dunaj, kjer ne poznajo razmer po deželah in nimajo sočutja do njih, kjer enostransko vlada ena stranka, kjer vlada za njo hodi, mesto da bi jo vodila, in kjer volja ene svojati veljá za postavu.

Centralistične sisteme nasledek je ta, da imamo po deželah preveč, pa po večem neprimernih postav, dvojno vlado, in preveč prerazličnih gospósk, preveč doktorjev in pisarij, a vendar ne zdravega gospodarstva (uprave), ampak neko upravno zmešnjavo, katere ljudstvo in gosposke same več ne umejo. Odtod pretežka bremena in stroški občinski, okrajni, deželni in državni, pri tem pa še nobene postavne varnosti, ne miru ne lepe нравnosti. Skoro bi se človek prašal, čemu li pray za prav živimo v državni zvezi?

Če strada kmetiški stan, strada tudi obrtnijstvo, mesto, dežela in država in splošno pomanjkanje je nasledek, morda tudi kazni za to, da so ta važni in mnogobrojni del prebivalstva pripravili ob politične pravice in mu vzeli moč otresti pogubljivo sistemo, posebno ker je meščan po svojem liberalnem časniku že tako „intelligenten“ postal, da voli vedno za sistemo, ki je prišla že na kant, ki njega ravno tako spravlja na kant, kakor kmeta.

Al tudi sistema ni vzrok sama sebi, ampak postala je taka po tem, ker se središčno (centralno) vodstvo odveže svojih dolžnosti, ki mu jih naklada нравna postava. Na Dunaji pri tem, kar storé ali opusté, še